

пропозиції є найсуттєвішими для цієї групи споживачів.

Стратегія розглядається як напрям та обсяг діяльності підприємства на довгостроковий період, що дозволяє йому досягти переваги у мінливому середовищі за рахунок поєднання ресурсів та компетенцій з метою задоволення потреб зацікавлених сторін. Особливістю стратегічних рішень є те, що вони є досить складними за своєю сутністю, приймаються в ситуації невизначеності, оскільки розраховані на довгострокову перспективу, зумовлюють операційні рішення відносно інструментів імплементації, вимагають інтегрованого комплексного підходу щодо аналізу ситуації як всередині підприємства, так і зовнішнього середовища, стратегічні рішення спричиняють глибокі й суттєві зміни в діяльності підприємства.

Література:

1. Балабанова Л.В. Управління маркетинговим потенціалом підприємства: Навчальний посібник / Л.В. Балабанова, Р.В. Мажинський. – К.: ВД «Професіонал», 2006. – 288 с.
2. Гаркавенко С.С. Маркетинг: підручник / С.С. Гаркавенко. – 5-те вид. доп. – Київ: Лібра, 2007. – 720 с.
3. Эванс Дж.Р. Маркетинг / Дж.Р. Эванс, Б. Берман. – М.: Экономика, 1993. – 335 с.
4. Тарасюк Г.М. Планування діяльності підприємства: навч. посіб. / Г.М. Тарасюк, Л.І. Шваб – К.: "Каравела", 2003. – 432 с.
5. Туницький Н. О. Системний підхід до організації маркетингу на підприємстві / Н. О. Туницький // Актуальні проблеми економіки: наук.-економ. журн. – 2008. – №4. – С.29-34.
6. Циганкова Т.М. Управління міжнародним маркетингом: навч. посіб. / Т.М. Циганкова. – К: КНЕУ, 2001. – 132 с.

ОНТОЛОГІЯ НАКОПИЧЕННЯ КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВ

Апанасенко В.С.

аспірант кафедри економіки та моделювання ринкових відносин
*Одеський національний університет імені І.І. Мечникова
м. Одеса, Україна*

Нагромадження капіталу – це одна з історичних соціально-економічних форм розширеного відтворення, що зумовлює розвиток технологічного способу виробництва (в єдності продуктивних сил і техніко-економічних відносин) та еволюцію відносин економічної власності, створює матеріальні умови виробництва для більш високого суспільного укладу.

Представниками класичного напрямку економічної теорії (К. Марксом, Д. Рікардо, Ж. - Б. Сеєм, А. Смітом), неокласиками (К. Вікселлем, Е. Домаром, Дж. Кейнсом, А. Маршаллом, Р. Солоу, Е. Хансеном, Р. Харродом, Дж. Хіксом) та вченими інституціонального напрямку (Дж. Гелбрейтом, В. Мітчеллом та іншими) досліджувалась сутність накопичення капіталу та його місце в розширеному суспільному відтворенні. Питання накопичення капіталу є предметом наукового пошуку вітчизняних економістів: О. Болховітінової, М. Бора, В. Гейця, Б. Кваснюка, О. Корягіна, Ю. Ніколенка, В. Черковця та інших. Однак не заважаючи на значний вклад науковців у розвиток зазначеного

питання, необхідним є аналіз і систематизація існуючих наукових поглядів з приводу накопичення капіталу підприємств, що і є метою роботи.

В теорії економічної науки зазвичай наводиться багато трактовок поняття «капітал підприємства». В досліджуваних роботах, як правило, виділяють функціональні особливості капіталу, його речовинні ознаки, вплив на формування фінансово-економічних результатів діяльності підприємства.

Першими ученими, у працях яких з'являється згадування про капітал є школа меркантилістів (У. Стаффорд, Де Сантус, Г. Скаруффі). Аналізуючи конкретне приватне господарство, представники школи меркантилістів визначали капітал, як конкретну суму грошових коштів, використовуючи яку можливе отримання додаткового доходу. Згідно з даним підходом, капітал розуміється як гроші або багатство.

З розвитком економічної думки з'являється нова школа економічної думки – школа фізіократів (Ф. Кене, Дюпон де Немур, маркіз Віктор Рікеті де Мірабо, Мерсьє де Ла Рів'єр, Жан Тюрго та інші) [1]. Головна теза яку висловлювали представники школи фізіократів полягає в аналізі виробничих відносин. Згідно з цією тезою частина капіталу, яка була отримана у виробничому процесі не витрачалася, а заощаджувалася для майбутнього використання у виробництві.

Головним ідеологом школи фізіократів можна назвати Франсуа Кене, який, на відміну від представників школи меркантилізму, в капіталі вбачав не конкретну грошову суму, а ті засоби виробництва, які власник може отримати за гроші. В дослідженнях Ф. Кене вперше висловлюється передбачення, що капітал можна розподілити на дві частини: перша – «щорічні витрати», які характеризують ту частину капіталу, яка необхідна для виробництва продукції (сировина, матеріали) та інша – «первісні аванси», які представляють собою ту частину капіталу, яка авансується у виробництво на тривалий час (перш за все необхідний інвентар для виробництва продукції) [2].

Разом з тим, послідовник Ф. Кене Адам Сміт не підтримував його концепції, вважаючи, що капітал являє собою частину майна власника, яка здатна приносити дохід [3]. А. Сміт стверджував, що частину неактивного капіталу власник використовує на засоби виробництва, однак їх не можна розглядати в якості капіталу (їх не можна виразити у грошовій формі). А. Маршал був послідовником поглядів А. Сміта, розвиваючи його ідею (що капітал можна розглядати у двох формах, одна з яких призначена для отримання доходу) він, на відміну від Сміта, аналізував створення грошової вартості капіталу у виробничому процесі [4].

Інший етап економічної думки починає Д. Кейнс, різко протиставляючи себе всім ідеям класичної школи. Так, перш за все, він, на відміну від класиків, розглядає капітал не як засіб рахунку, що накопичує свою вартість в процесі обміну, а як засіб тривалого користування, що може накопичувати свою цінність. Кейнс вважав, що необхідно аналізувати не реальну обмінну економіку, а інший тип господарства, який він назвав «грошова економіка». На його думку, в такій економіці капітал виконує свою самостійну роль та виступає мотивом для прийняття рішення власником [5].

Інший етап економічної думки розвивається у 19 столітті. Його основоположниками були К. Марк та Ф. Енгельс і він отримав назву «марксизму». На фоні зміни соціалістичної, соціал-демократичної та демократичної думки, марксистки розглядають капітал не як вічний ресурс, а як ресурс, що використовується у виробничих відносинах, де і створює свою вартість [6]. На думку Маркса, капітал не є сумою матеріальних та виробничих засобів. Він розглядає капітал, як засоби виробництва, що перетворилися на капітал, які самі

собою не представляють капітал. На відміну від меркантилістського підходу, Маркс не ототожнював капітал з золотом або сріблом.

Представниками іншої школи економічної думки – маржиналізму – які внесли значний вклад у розгляд капіталу, були Сей, Сеніор, Бастіа, Мілль. Дані вчені при розгляді капіталу багато в чому базувалися на поглядах представників класичної школи. Жан-Батист Сей в своїх роботах розглядав капітал, як засіб створення нової вартості. В своєму «Трактаті політичної економії», він визначив капітал як суму цінностей, за рахунок яких підтримується виробництво та створюється будь-який інший дохід [7].

Джон Стюарт Мілль в своїх ученнях поділяв думку А. Сміта. В своїх роботах він приділяв увагу капіталу як функції зберігання, стверджуючи, що «Все, що необхідно для утримання та застосування праці людей... повинно бути спочатку накопичене шляхом зберігання, хтось повинен його виробити та утриматися від споживання» [3].

Процес нагромадження капіталу відбувається у двох основних формах [8]: 1) концентрації капіталу, 2) його централізації. За певного рівня концентрації виробництва і капіталу ці процеси зумовлюють виникнення монополій (у тому числі олігополій), які мають можливість систематично збільшувати нагромадження капіталу за рахунок привласнення монопольного прибутку.

В розвинутих країнах важливу роль у нагромадженні капіталу відіграє держава яка здійснює капіталовкладення, політику прискореної амортизації, надає податкові пільги, кредити та ін. Факторами, що стимулюють зростання нагромадження капіталу, є передусім науково-технічна революція, яка зумовлює поглиблення суспільного поділу праці, а отже, появу нових галузей, виробництв, видів продукції, що потребує значних капіталовкладень. Водночас науково-технічна революція (НТР) забезпечує підвищення ефективності виробництва, знижує капіталомісткість продукції, підвищує коефіцієнт фондівіддачі, що дає змогу за відносно менших фінансових засобів збільшувати виробництво. Ця обставина виступає як фактор, який обумовлює тенденцію до зменшення норми нагромадження.

Масштаби нагромадження капіталу залежать насамперед від абсолютної величини додаткової вартості, яка, у свою чергу, визначається динамікою продуктивності праці, швидкістю оновлення основного капіталу, впровадженням досягнень НТР у виробництво та іншими факторами. З часу розгортання НТР продуктивність праці, а отже, й поповнення джерел нагромадження капіталу, за оцінками вітчизняних спеціалістів, більш як на 50% визначається науково-технічним прогресом, що матеріалізується передусім у нових засобах праці, технологічних процесах. На другому місці серед джерел нагромадження капіталу – якість робочої сили, на третьому й четвертому – впровадження якісно нових форм організації виробництва і праці й удосконалення предметів праці.

Важливу роль у процесі нагромадження капіталу відіграє сучасна держава, яка впливає на розвиток якості трудових ресурсів, НТП та інші фактори. Цей вплив здійснюється через виділення значних коштів на розвиток освіти, охорони здоров'я, НДДКР, фінансування наукомістких і високотехнологічних галузей, здійснення активної податкової, амортизаційної, фінансово-кредитної, структурної, інноваційної політики, розробку національної стратегії науково-технічного прогресу та ін.

Література:

1. Всемирная история экономической мысли. Т.1 / Гл. ред. В.Н.Черковец. – М.: НПО «Алгон». –1987. – С. 184.

2. Финансовый менеджмент: теория и практика: [Учебник]; под ред. Е.С. Стояновой. – 2-е изд., перераб. и доп. – М.: Изд. Перспектива, 1997. – 574 с.
 3. An Inquiry into the Nature and Causes of the Wealth of Nations, by Adam Smith. London: Methuen and Co., Ltd., ed. Edwin Cannan, 1904. Fifth edition.
 4. Финансовый менеджмент: учеб. пособие; под ред. Е. И. Шохина. –М.: ФБК- ПРЕСС, 2002. – 404 с.
 5. Mill, John Stuart Principles of Political Economy with some of their Applications to Social Philosophy. London; Longmans, Green and Co., 1909.
 6. Маркс К. Капитал. Критика политической экономии / К. Маркс. Том первый, книга 1: процесс производства капитала. – М.: Политиздат. – 1983.
 7. Сэй Ж.-Б. Трактат по политической экономии / Жан-Батист Сэй. Экономические софизмы; Экономические гармонии / Фредерик Бастиа; [сост., вступ. ст. и коммент. М. К. Бункиной и А. М. Семенова]. – М. : Дело : Акад. нар. хоз-ва при Правительстве Рос. Федерации, 2000.
 8. Економічна енциклопедія: У трьох томах. Т. 2. / Редкол.: С.В. Мочерний (відп. ред.) та ін. – К.: Видавничий центр “Академія”, 2000. – 864 с.
-

СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК МІЖБЮДЖЕТНИХ ВІДНОСИН В УКРАЇНІ

Бутенко В.В.

кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів

Буюклі В.В.

студентка 4 курсу напряму підготовки «Фінанси і кредит»

*Одеський національний університет імені І.І. Мечникова
м. Одеса, Україна*

Система міжбюджетних відносин в Україні є похідною від унітарного устрою держави і бюджетної системи. Якісний аспект механізму міжбюджетних трансфертів як інструментів бюджетного регулювання виявляється у вдалій комбінації форм міжбюджетних трансфертів, а також чітко визначених умов їх використання для сумісного фінансування спільних проектів. Це дозволяє реалізувати вирівнювання фінансового забезпечення всіх бюджетів у відповідності із завданнями і повноваженнями відповідних органів державної влади та місцевого самоврядування. Основним недоліком нинішньої системи міжбюджетних відносин і бюджетного регулювання в Україні є практична відсутність належних зусиль щодо ліквідації надмірної диференціації бюджетної забезпеченості регіонів країни внаслідок нерівномірності розвитку регіональних продуктивних сил, реалізації конкретних переваг кожного регіону замість послаблення темпів розвитку регіонів-донорів вилученням значних коштів для міжбюджетного перерозподілу[1].

Міжбюджетні відносини за визначенням В.Опаріна, В.Малька і С.Кондратюка, є внутрішніми бюджетними потоками, які відображають перерозподіл доходів і видатків місцевих бюджетів” [4;с.17]. З точки зору К.Лайкама, міжбюджетні відносини включають:

- поділ і правове закріплення між диференційованими рівнями відповідальності за виконання окремих соціальних і економічних функцій;
- визначення величини видатків, що забезпечують виконання повноважень, закріплених за кожним рівнем бюджетної системи;